SUPLEMENT

do

Ustawy Sądowej dla Galicyi Zachodniej

wydał

MICHAŁ KOCZYŃSKI

b. prof. U. J.

I.) Ustawa z 21 kwietnia 1882 r. o popieraniu egzekucyi na płacach urzędników i wojskowych; II.) Ustawa z 25 maja 1883 r. o karach za udaremnienie egzekucyi; III.) Ustawa z 16 marca 1884 r. Nr. 35, zmieniająca w ochronie wierzycieli ustawę o upadłościach i niektóre przepisy postępowania wykonawczego; IV.) Ustawa z 16 marca 1884 r. Nr. 36, dozwalająca uchylać skuteczność działań prawnych dłużnika niewypłatnego; V.) Traktat z 2 kwietnia 1884 r. między Austryą i Rosyą o bezpośredniem znoszeniu się władz sądowych w Galicyi i Królestwie Polskiem; VI.) Okólnik c. k. wyższego sądu krajowego we Lwowie z 26 sierpnia 1884, l. 7391, do wszystkich sądów podwładnych co do traktatu pod V. mieszczącego się.

KRAKÓW

W DRUKARNI JÓZEFA FISCHERA

1885.

Nakładem wydawcy.

I.

Ustawa z 21 kwietnia 1882, Nr. 123 D. U. P.

Część XLV.—Wydana i rozesłana 7 września 1882.

o egzekucyi popieranej na dochodach osób w służbie publicznej zostających i pozostałej po nich rodziny.

§. 1. Egzekucyi i to w jednej tylko trzeciej części podlegają stałe dochody służbowe, jakoto pensya *(Gehalt)*, płaca *(Gage)*, płaca tymczasowa, (poczekalne, *Wartegebühr)*, dodatki osobiste, dodatki z tytułu starszeństwa albo urzędowania *(Alters-Functions-Zulagen)*, dodatki służbowe *(Activitäts-Zulagen)* i inne tego rodzaju płace wojskowych, potem urzędników i sług pełniących obowiązki u dworu, rządu, kraju, powiatu, gminy, funduszu publicznego, jakoteż pobory dusz-pasterzy w kościołach i społecznościach religijnych prawnie uznanych, tudzież przychody z beneficyów duchownych;

wszystko zaś z tem jeszcze ograniczeniem, ażeby z łącznej kwoty tych płac pozostał dłużnikowi wolny (czysty) dochód roczny w kwocie 800 zł. Egzekucya wszakże wyjednana tytułem sustentacyi należącej się mocą ustawy ogranicza się jeno tem, aby dłużnikowi pozostał wolny od egzekucyi dochód roczny w kwocie 300 zł. Do wojskowych zaliczają się także ci, co należą do obrony krajowej, do strzelców krajowych, do żandarmeryi, do policyjnej straży wojskowej i do straży wojskowej przy sądach cywilnych. Do urzędników zaś i sług, w służbie publicznej zostających, zaliczają się również dyrektorowie, profesorowie, nauczyciele, pomocnicy nauczycielscy i słudzy w naukowych zakładach rządowych, krajowych, gminnych, tudzież w szkołach konfesyjnych (wyznaniowych), które są zakładem wyznaniowym tegoż kościoła lub tej społeczności religijnej prawnie uznanej.

§. **2.** Emerytury *(Ruhegenüsse)* osób wzmiankowanych w §. 1, do których zaliczają się także płace emerytów duchownych, potem t. z. chleb łaskawy (*Gnadengehalte*), dodatki osobiste i inne dochody tego rodzaju, jakoteż dochody wdowom ich lub dzieciom wyznaczone, podlegają egzekucyi także tylko w jednej trzeciej części, a i to z ograniczeniem, aby z łącznej sumy tych płac pozostawał dłużnikowi wolny dochód roczny w kwocie

500 zł. Odprawa (*Abfertigung*) ulegnie egzekucyi tylko w trzeciej części z ograniczeniem wszakże, aby dłużnikowi pozostała wolna kwota 500 zł. Atoli egzekucyą z powodu sustentacyi ustawniczej można popierać na tych płacach bez wszelkiego ścieśnienia.

§. **3.** Całkiem zwolnione są od egzekucyi i przy obliczaniu tej ilości, która podlega egzekucyi, wcale nie wchodzą w rachubę wszelkie inne płace osób w §§. 1 i 2 wzmiankowanych, mianowicie należytości pieniężne i w naturze zaliczone do nakładów w służbie publicznej ponosić się mających, potem płace dzienne, żołdy, należytości żołnierskie (*Mannschaftsgebühr*), zaopatrzenie inwalidów, dodatki dla rannych, płace połączone z znakami (medalem) waleczności, jakoteż kwoty użyczone rodzinie osób w §. 1 wzmiankowanych na pogrzeb (*Conduct*), albo pośmiertne wsparcie ćwierćroczne (*Sterbequartal*) lub pod innym podobnym tytułem dawane. Nadto nie podlegają wcale egzekucyi należytości, które strony płacą same dusz-pasterzom za spełnienie czynności duchownych. Atoli suma tych należytości, podana w wyjawie dochodów dusz-pasterza wziętą będzie w rachubę do obliczenia tej części jego dochodów, która podlega egzekucyi. Na tem urzędowem komornem lub jego równoważniku (*Quartiergeld*, *Quartieräquivalent*), egzekucyą popierać można

tylko wtedy, gdy chodzi o czynsze z mieszkania. W obliczeniu tej części z płac służbowych, która podlega egzekucyi, nie należy brać w rachubę urzędowego komornego albo jego równoważników.

§. **4.** W obliczeniu dochodów podlegających egzekucyi, d o c h o d y pobierane w naturze a zaliczone do ustanowionej płacy służbowej, brane będą w rachubę w takiej wartości, w jakiej takowe przyjęto, gdy płaca wymierzaną była. Jeżeli wliczenie takie nie miało miejsca, wejdzie czysty dochód z tych poborów w naturze w rachubę i to w takiej kwocie, jaka wypływa z ich oszacowania do innych celów urzędowych, a gdyby ta wartość rozmaicie bywała oznaczona, należy ją ocenić według najmniejszych z tych kwot rozmaitych.

§. **5.** Na odsetkach od kaucyi małżeńskiej wojskowych, egzekucyą popierać wolno tylko z powodu zobowiązań, przyjętych podczas małżeństwa przez oboje małżonków, a gdyby małżeństwo przestało istnieć, jeno względem zobowiązań przyjętych od wdowy, która małżonka przeżyła. Egzekucyi podlega tylko trzecia część z tych odsetek, a i to z dołożeniem warunku, aby jeszcze pozostawał wolny dochód roczny w kwocie 500 zł. Ograniczenie to nie uwłacza jednak egzekucyi w razie należącego się na mocy ustawy utrzymania małżonce albo dzieciom spłodzonym w mał-

żeństwie, dla którego kaucya złożoną była. Z powodu utrzymania należnego w myśi ustaw, rodzicom jednego z małżonków, popierać można egzekucyą na odsetkach od kaucyi małżeńskiej tylko z tem ograniczeniem, żeby suma roczna 500 zł. z nich pozostała wolną od egzekucyi.

§. 6. Dochodów w powyższych paragrafach wzmiankowanych o tyle, o ile nie podlegają egzekucyi, nie wolno też obciążać środkami zabezpieczenia prawnego (*Sicherungsmassregel*).

§. 7. Zastósowania §§. 1 aż do 6 nie może ani uchylić ani ścieśnić umowa zawarta między popierającym egzekucyą a dłużnikiem. Nie mają też skuteczności prawnej żadne rozrządzenia przeciwne postanowieniom niniejszych paragrafów, luboby oparte były na cesyi, przekazie, zastawie, lub innej czynności prawnej.

§. 8. Zapowiedzenia wyjednane, zanim ustawa niniejsza zaczęła obowiązywać, mają być w razie niezgodności ich z przepisami ustawy niniejszej uchylone na wniosek dłużnika. Przepisy ustawy niniejszej nie naruszają jednak ani w trwaniu ani w dalszem popieraniu praw rzeczowych (?) nabytych przedtem mocą umowy zawartej między stronami, lub za pomocą środków egzekucyjnych albo egzekucyi zabezpieczającej.

§. 9. Przepisy ustawy niniejszej nie wzruszają dozwolonego mocą obowiązujących przepisów ściągania wierzytelności przez władzę administracyjną. Kwoty, które tym sposobem mają być ściągnięte, strącają się z tej części dochodów, która według ustawy niniejszej podlega egzekucyi.

II.

Ustawa z 25 maja 1883, Nr. 78 D. U. P.

o przepisach karnych w razie udaremnienia egzekucyi.

(Umieściliśmy niniejszą ustawę karną w naszym suplemencie dlatego, ponieważ jest ważnem dopełnieniem prawideł egzekucyjnych).

§. 1. Kto w razie grożącej mu albo już nawet popieranej egzekucyi, zamierzywszy udaremnić całkiem lub po części zaspokojenie wierzyciela, zrządza szkodę w swoich ruchomościach lub w nieruchomości, takowe niszczy lub pozbawia wartości, coś z majątku na bok usuwa albo zmienia wyprzedaje się, lub długi albo akta prawne zmyśla; ten jest winnym występku, gdy szkoda tym sposobem wyrządzona przenosi pięćdziesiąt złotych, w innych

zaś razach będzie winnym przekroczenia, o ile to, co zaszło — w ogóle nie stanowi przestępstwa cięższemi karami obłożonego.

§. 2. Karany będzie występek ten aresztem od jednego miesiąca do jednego roku, a w razie obciążających okoliczności ścisłym aresztem od sześciu miesięcy aż do dwóch lat; karą za przekroczenie jest areszt aż do sześciu miesięcy. Skazanie za uczynki karygodne, o których prawi §. 1, pociąga za sobą te same skutki prawne, jakie następują według ustaw w razie skazania za przekroczenie oszustwa.

§. 3. Kto w przypadkach, do których się nie stosuje §. 1, rzeczy od zwierzchności lub z jej polecenia sekwestrowane, zajęte lub zatrzymane, uchyla z pod rozrządzenia władzy, ten popełnia przekroczenie i karany będzie aresztem do sześciu miesięcy.

§. 4. Postanowienie zawarte w drugim ustępie §. 183 k. k. traci moc obowiązującą.

§. 5. Postępowanie i wyrokowanie w razie zachodzących przekroczeń należy do sądów powiatowych.

§. 6. Przepisy niniejszej ustawy stosowane będą o tyle do przestępstw wydarzonych, zanim obecna ustawa nabyła mocy obowiązującej, o ileby takowe w myśl ustaw poprzednich ulegały surowszemu skarceniu.

§. 7. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi sprawiedliwości.

III.

Ustawa z 16. marca 1884, Nr. 35 D. U. P.

mocą której dla ochrony wierzycieli od działań im szkodliwych zmieniono, a po części uzupełniono ustawę o upadłościach i niektóre przepisy postępowania egzekucyjnego.

§. 1. Jeżeli ktoś przed otwarciem upadłości był dłużnikiem, nie ma miejsca potrącenie (kompensata) między takim długiem a wzajemną wierzytelnością upadłego, co prócz przypadków naznaczonych w §. 21. ustawy o upadłościach z dnia 25 grudnia 1868 (Dz. u. p. 1869 Nr. 1) obowiązuje również i wtedy, gdy to wzajemne roszczenie do upadłego powstało wprawdzie jeszcze przed otwarciem upadłości albo od osoby trzeciej nabyte było, jednakże posiadacz wzajemnej wierzytelności w chwili jej powstania albo nabycia miał wiadomość o tem, że już wniesiono żądanie o otwarcie upadłości zawierającego umowę lub że tenże będąc z firmą wpisanym w regestrze handlowym, wstrzymał wypłaty. Prze-

pis ten nie ma jednak zastósowania, jeżeli roszczenie wzajemne do upadłego wcześniej niż sześć miesięcy przed otwarciem upadłości powstało, lub przelewem albo odstąpieniem nabyte było, albo jeżeli posiadacz wzajemnej wierzytelności takową przyjąć lub wierzyciela upadłego zaspokoić był obowiązany, a w chwili zawartego zobowiązania ani o żądanem otwarciu upadłości onegóż, ani o zawieszeniu wypłat nie miał wiadomości żadnej. Twierdzenia, że się wiedziało lub niewiedziało o powyżej wymienionych okolicznościach, nie można dowieść wprost przysięgą stanowczą; wolno jednak to wykazać stanowczą przysięgą dotyczącą takich okoliczności faktycznych, z których można o wiadomości lub niewiadomości tej powziąć przekonanie.

§. 2. Jeżeli wierzyciel, który żąda aby otwarto upadłość co do majątku swego dłużnika, występuje w tej mierze z wiarogodnemi zarzutami, należy otworzyć upadłość, choćby w chwili wniosku odnośnego, jeden tylko był osobisty wierzyciel, a nawet wtedy gdy majątek zdaje się być za szczupły do pokrycia kosztów postępowania upadkowego. W takim razie może sąd orzec, że otwarcie upadłości zawisłem jest od złożenia kaucyi na koszta postępowania upadkowego, a wysokość kaucyi sędzia oznaczy.

§. 3. Jeżeli przewiedziona przeciwko dłużnikowi egzekucya o zapłatę należytości pieniężnej nie odniosła skutku, z przyczyny, że albo rzeczy przydatnych do egzekucyi nie było, albo też znaleziono jedynie takie rzeczy, co do których się jasno okazało, że są niedostateczne ze względu na ich małą wartość, albo na prawo zastawu na tych przedmiotach, już innym wierzycielom służące, lub też ze względu na roszczenia przez trzecie osoby co do tychże samych ruchomości wniesione; natenczas sąd, który ma dopuścić pierwszy stopień egzekucyi, obowiązany jest na żądanie wierzyciela i za poprzedniem wysłuchaniem dłużnika polecić temuż, aby na terminie w tym celu wyznaczonym, swój majątek i miejsce, gdzie się poszczególne przedmioty tegoż mienia znajdują, podał i przysięgę wykonał na to, że zeznania jego są rzetelne i że nic z swego majątku nie zataił. Gdyby dłużnik na tym terminie nie stanął, albo przysięgi złożyć nie chciał, może sąd na wniosek wierzyciela zarządzić, aby przyaresztowano dłużnika. Co do wykonania tego aresztu, stósować należy przepisy ustawy sądowej o zarządzeniu aresztu jako środka przymusowego. Łączny czas zarządzonego aresztu nie może wynosić więcej jak sześć miesięcy.

§. 4. Ustawa niniejsza pocznie obowiązywać z dniem jej ogłoszenia. Z dniem tym tracą

moc obowiązującą wszystkie przepisy, które się z treścią ustawy obecnej nie zgadzają. Przepis §. 1 nie ma zastósowania do czynności, które przed ogłoszeniem niniejszej ustawy przedsięwzięte były.

Ustawa ogłoszoną została w dniu 25 marca 1884 r.

IV.

Ustawa z 16 marca 1884, Nr. 36 D. U. P.

o zaprzeczaniu ważności czynnościom prawnym tyczącym się majątku dłużnika niewypłatnego.*)

ODDZIAŁ I.

Wzruszanie działań prawnych (zaprzeczanie ważności) w postępowaniu upadkowem.

§. 1. Po otwarciu upadłości wolno przedsięwzięte poprzednio czynności prawne upadłego wzruszać, stósownie do przepisów niniejszego oddziału i orzekać, że są pozbawione skutku względem wierzycieli.

*) A właściwiej mówiąc: ustawa uchylająca skuteczność działań prawnych, które się odnoszą do majątku dłużników niewypłacalnych.

Ob. Dr. A. J. Dziędzielewicza: Zasady ustawy z d. 16 marca 1884 Nr. 36 Dz. u. p. o unieważnieniu

§. 2. Wzruszaniu takiemu ulegają:

I. Wszelkie czynności prawne, które upadły w wiadomym drugiemu kontraktującemu zamiarze pokrzywdzenia swych wierzycieli zawierał w ostatnich dziesięciu latach przed otwarciem upadłości; a potem

§. 3. II. Następujące w ostatnim roku przed otwarciem upadłości przedsięwzięte czynności prawne: 1. Rozrządzenia upadłego pod tytułem darmym, dotyczące majątku jego, o ile do takowych prawem nie był obowiązany, jeżeli to nie były zwykłe nie wielkiej wartości przygodne podarunki; możność zaskarżenia odnosi się i do tych kontraktów upadłego, które są w części odpłatne, w części zaś darme, o ile się darmemi okazują; 2. zabez-

skutków czynności prawnych odnoszących się do majątku dłużników niewypłatnych, w „Przegl. sądowym“ Nr. 21 — 27 z 1884 r. Por. także Dr. Emil Steinbach, Commentar zu den Gesetzen vom 16 März 1884 (Wiedeń 1884). Materyały i dotyczące tej ustawy wywody zebrał i wydał Jósef Kaserer: Oesterreichische Gesetze mit Materialien, nach ämtlichen Quellen, w tomie 36. Ustawy niniejsze zmierzają do tego, aby wzmocnić i uzdrowić kredytowe i ekonomiczne stosunki nasze. Zachodzi jednak ważne pytanie, czy ta obosieczna broń nie sprawi jeszcze więcej chwiejności i zastoju w obrocie codziennym i w działaniach prawnych, niż dotąd bywało, chyba że nasze sądownictwo powodować się będzie zawsze największą ostrożnością w zadawaniu tego lekarstwa heroicznego. . . .

pieczenie posagu, oprawy lub dochodu wdowiego, na majątku męża, tudzież zwrot posagu lub wydanie oprawy albo dochodu wdowiego, o ile mąż w chwili aktu tego zabezpieczającego, ani z kontraktu zawartego podczas wejścia w związek małżeński lub przy odebraniu posagu ani też w razie ustania spólności małżeńskiej, prawem do tego nie był zobowiązanym; 3. zabezpieczenie na majątku żony praw mężowskich z posagu pochodzących albo oddanie mężowi posagu, który z majątku żony powstał, o ile żona do tego kontraktem przy zawieraniu małżeństwa zdziałanym, nie była obowiązaną; 4. odpłatne umowy, które zawiera upadły z małżonkiem swoim bądź przed, bądź po wejściu w związek małżeński, lub też z bliskimi krewnymi, o ileby wierzyciele upadłego zawarciem tego kontraktu byli pokrzywdzeni, a strona druga nie dowiedzie, że jej podczas zawartego kontraktu, zamiar upadłego krzywdzenia wierzycieli, wiadomym nie był. Za bliskich krewnych upadłego uważają się ci, którzy z nim albo z jego żoną a względnie z mężem w prostej linii lub w drugim stopniu linii bocznej są spokrewnieni lub spowinowaceni.

§. 4. III. Wszelki akt kupna, zamiany i dostawy w ostatnich sześciu miesiącach przed otwarciem upadłości przez upadłego zawarty z osobami nie należącemi do wy-

mienionych w §. 3., l. 4, o ile strona druga, musiała dorozumiewać się w aktach tych, że jest to marnowaniem majątku połączonem ze szkodą wierzycieli.

§. 5. IV. Czynności prawne po zawieszeniu wypłat przez upadłego, którego firma jest do regestru handlowego wpisana, przedsięwzięte, jak niemniej czynności po zażądanem otwarciu upadłości, lub w ciągu dwóch ostatnich tygodni przed jednym z dwóch rzeczonych wypadków zdziałane, a dające jednemu z wierzycieli zabezpieczenie jego wierzytelności lub zaspokojenie, którego tenże albo nie miał prawa żądać, albo nie w tym sposobie lub nie w tym czasie, jeżeli wierzyciel nie udowodni, że jemu w chwili tego zabezpieczenia lub zaspokojenia, wiadomy nie był zamysł upadłego nastręczyć mu tem działaniem prawnem większej korzyści niż drugim wierzycielom. Dowodu tego wcale nie dopuszcza się, skoro stwierdzonem będzie, że wierzyciel ten podczas podjęcia czynności prawnej już wiedział o zawieszeniu wypłat lub o wniesionem sądownie żądaniu, aby otwarto upadłość. Jednakowoż taki akt prawny wzruszony być nie może, jeżeli przedsięwzięty był o rok cały wcześniej, niż nastąpiło otwarcie upadłości.

§. 6. V. Wszelkie czynności prawne, o ile ich już §. 5. nie obejmuje, po zawieszeniu wypłat przez upadłego, którego firma jest

wpisana do regestru handlowego, lub po wniesionem żądaniu o otwarcie upadłości, zawarte w tym celu, aby wierzycielowi dać zabezpieczenie lub zaspokoić jego roszczenia, o ile tenże przystępując do tej czynności wiedział już o zawieszeniu wypłat lub o wniesionem żądaniu względem otwarcia upadłości. To postanowienie nie odnosi się jednak do czynności prawnych, któremi dano wierzycielowi zaspokojenie o tyle, o ile roszczenie jego w sposób wolny od zarzutu jest tak zabezpieczone, że mu nawet w razie upadłości dłużnika służy prawo żądać, aby przed innymi odebrał zaspokojenie.

§. 7. Zaskarżenie zabezpieczenia nie ustaje nawet wtedy, gdy to zabezpieczenie nastąpiło według §-fu 63 ustawy o upadłościach z dnia 25 grudnia 1868 r. (Dz. u. p. 1869 r. Nr. 1) w celu, aby zadość uczynić poleconemu sądownie zabezpieczeniu wierzycieli.

§. 8. Nie można żądać zwrotów od tego, który na podstawie §. 6. odebrał wypłatę wekslową od upadłego, jeżeli odbierający według prawa wekslowego był obowiązany przyjąć zapłatę pod surowością utracenia regresu wekslowego do innych wekslowo zobowiązanych.

§. 9. VI. Wreszcie uledz mogą wzruszaniu wszelkie czynności prawne, przepisami §§. 2 do 7 nie objęte, a zawarte po zawieszeniu

wypłat przez upadłego, którego firma do regestru handlowego jest wpisana, lub po wniesieniu żądania o otwarcie upadłości, jeśli szkodę wierzycielom przynoszą, o ile druga strona przystępując do tej czynności, miała wiadomość o zawieszeniu wypłat lub wniesionem żądaniu, aby otwarto upadłość.

§. 10. Na podstawie §§. 6 lub 9 nie można wzruszać takiej czynności prawnej, która zawartą była przed pół rokiem, to jest wcześniej niż sześć miesięcy przed otwarciem upadłości.

§. 11. Nabytki i wypłaty ze sprzedaży przedmiotów ruchomych od ręki po sklepach jawnie utrzymywanych lub na publicznych licytacyach, można wzruszać w miarę powyższych przepisów tylko o tyle, o ile zachodzi objęty §. 2 warunek do tegoż zaprzeczenia.

§. 12. Zaprzeczania tego nie wyłącza okoliczność, że dla czynności prawnej mającej temu uledz, wyjednano już wykonalny wyrok, wykonalną ugodę, lub inny tytuł egzekucyjny, albo że owa czynność powstała z egzekucyi popieranej dla zabezpieczenia lub zaspokojenia. Jeżeli zaczepioną czynność prawną pozbawiono względem wierzycieli skutku prawnego, wówczas wobec nich tracą moc swoją także tytuł egzekucyjny i przedsięwzięte kroki egzekucyjne, nawet bez oddzielnego zaprzeczania takowym.

§. 13. Stósownie do §§. 2 i 3 wzruszać można: 1. Zaniedbane objęcie spadku upadłemu dłużnikowi przypadłego, lub zaniedbane przyjęcie zapisu; 2. wyrok sędziego cywilnego przeciw upadłemu dlatego wydany, ponieważ zupełnie zaniechał obrony, albo nie użył służących mu środków zaczepnych albo obronnych, lub też używał takowe w niewłaściwy sposób; 3. zaniedbanie przepisanego ustawą, a do zachowania, zabezpieczenia lub urzeczywistnienia pewnego prawa potrzebnego kroku, do przedsięwzięcia którego upadły obwieszczeniem sądowem za wyznaczeniem w tej mierze terminu był wezwanym.

§. 14. Według poprzedzających postanowień można wzruszać także czynności prawne dotyczące spadku, który jeszcze nie został przyznany upadłemu.

§. 15. Zaprzeczenie ważności dopustne jest: 1. Przeciw temu, który pod względem zaprzeczonej czynności prawnej jest kontraktowym wspólnikiem upadłego albo tą czynnością odniósł zabezpieczenie, zaspokojenie lub korzyść jaką; 2. przeciw spadkobiercy tej osoby, co do której prawo zaprzeczenia było po myśli ustępu 1. uzasadnione; 3. przeciw innemu bezpośredniemu następcy prawnemu, lub bezpośredniemu prawonabywcy tej osoby, co do której prawo zaprzeczenia opiera się na przepisie pod l. 1, zawartym,

jednakże tylko wtedy: *a)* gdy tenże podczas swego nabycia wiedział, że upadły czynność prawną przedsięwziął dla pokrzywdzenia swoich wierzycieli (§. 2), lub *b)* gdy jego nabycie opiera się na takiej czynności prawnej, która z przepisu §. 3. l. 1, ulegałaby zaprzeczeniu w razie, gdyby od upadłego przedsięwziętą była, albo *c)* gdy tenże należy do rzędu osób w §. 3. l. 4. wymienionych, o ile nie udowodni, że mu w chwili nabycia nie były wiadome okoliczności, na których się opiera prawo zaprzeczenia odnośnie do jego poprzednika. Przeciw dalszemu następcy lub prawonabywcy zaprzeczenie ważności tylko wtedy może być dopuszczone, gdy prawo do tego jest uzasadnione według powyższych postanowień, tak przeciw niemu, jak i przeciw każdemu z jego poprzedników; 4. przeciw spadkobiercom tej osoby, względem której prawo zaprzeczenia opierało się na podstawie przepisu l. 3.

§. 16. Do zaprzeczenia ważności powołany jest ogół wierzycieli, zastępowany przez zarządcę masy. Wyjątkowo i wierzyciele rzeczowi mogą korzystać z tego prawa do zaprzeczenia w celu ochrony praw swoich do zaspokojenia z odnośnych dóbr upadłego i to z pierwszeństwem przed drugimi, lub też w celu, aby zaprzeczyć roszczeniom innego hipotecznego wierzyciela, co do mienia wzmian-

kowanego. Używa się prawa tego za pomocą pozwu lub obrony.

§. 17. Co działaniem prawnem, którego ważność zaprzeczoną została, z majątku dłużnika upadłego sprzedano, wydano lub urożniono, winno być do masy upadkowej powrócone. Gdyby zwrót nastąpić nie mógł, należy się wynagrodzenie. W oznaczeniu wysokości wynagrodzenia i w ocenieniu innych powinności tej osoby do zwrotu obowiązanej i roszczeń z powodu poniesionych na tę rzecz nakładów uważa się tę osobę w myśl powszechnej ustawy cywilnej za posiadacza w złej wierze, o ile niniejsza ustawa nie stanowi inaczej.

§. 18. Zobowiązania spadkodawcy na §. 17 oparte, przechodzą i na spadkobierców. Ograniczenie odpowiedzialności spadkobierców warunkowo spadek przyjmujących, oparte na prawie cywilnem, nie ulega przeto wzruszeniu. Jeżeli spadkobierca jest obowiązany powrócić jakie przedmioty do masy upadkowej, cięży na nim, o ile już wskutek doręczonej mu skargi nie uchodzi za posiadacza w złej wierze, wtenczas tylko z powodu złej wiary odpowiedzialność w myśl ustawy cywilnej za czynności prawne podczas jego posiadania zawarte co do tychże przedmiotów, gdy mu wiadome były okoliczności, będące podstawą do wniesienia skargi przeciwko spadkodawcy.

Podług tej samej zasady ocenia się obowiązek spadkobiercy do wynagrodzenia, jeżeli zwrot stał się niemożebnym dopiero w okresie jego posiadania.

§. 19. Świadczenia pod tytułem bezpłatnym (§. 3, l. 1) odbiorca ma tylko zwrócić o tyle, o ile podczas zaprzeczenia jeszcze jest zbogacony skutkiem tego świadczenia. Dobrodziejstwo to jednak odbiorcy nie służy: 1. gdyby nabycie choćby odpłatne ulegało zaprzeczeniu; 2. gdyby odbiorca rzecz odebraną lub jej wartość wypuścił w złej wierze z posiadania swego.

§. 20. Gdy czynność prawna, której ważności zaprzeczyć można, polega na nadaniu, odstąpieniu, opuszczeniu lub zrzeczeniu się praw, albo na zapłaceniu lub zabezpieczeniu; natenczas obowiązki osoby, przeciw której zaprzeczenie jest wniesione, oceniają się w duchu postanowień w §§. 17 do 19. podanych.

§. 21. Jeżeli na rzeczach sprzedanych lub zastawionych, które zwrócone być mają, trzecie osoby, od pierwszego lub następnego nabywcy tej rzeczy lub zastawu, nabyły praw takich, których ważność ani według powszechnej ustawy cywilnej ani według przepisów niniejszej ustawy zaprzeczoną być nie może; w takim razie ten, za którego posiadania rzeczy te obciążono prawami, o których jest mowa, może być zmuszony, jeżeli jego naby-

cie na zasadzie niniejszej ustawy zaprzeczeniu ulega, w myśl poprzedzających przepisów do wynagrodzenia ubytku w wartości, jaki się okaże skutkiem utrzymania w swej mocy tych praw na szkodę wierzycieli.

§. 22. W przypadku umówionym w §. 8 można ostatniego regresowego dłużnika wekslowego, lub w razie pozbycia wekslu na rachunek trzeciego, zmusić tegoż do zwrotu zapłaconej sumy, jeżeli ostatniemu dłużnikowi regresowemu albo temuż trzeciemu, wówczas gdy weksel pozbywał albo pozbyć kazał, wiadomą była jedna z okoliczności w §. 6 naznaczonych.

§. 23. Jeżeli wskutek pozwu zaprzeczającego pozwany zobowiązany zostanie do jakiego świadczenia, przedmiot tego świadczenia wejdzie do masy upadkowej.

§. 24. Co do reszty pozostałej po przeprowadzeniu upadłości z majątku skutkiem zaprzeczenia wywalczonego pozostaną stosunki prawne oparte na zaprzeczonych czynnościach, zawartych pomiędzy upadłym a zaczepionym przeciwnikiem, w niczem nienaruszone, a pytanie, do którego z tych dwóch pozostałość należy, będzie rozwiązane według ogólnych postanowień prawa cywilnego.

§. 25. Strona, przeciw której wystąpiono z zaprzeczeniem, może o tyle żądać zwrotu swego wzajemnego świadczenia, to jest tego,

co na zasadzie zaprzeczonej czynności prawnej dała upadłemu, o ile rzecz ta w masie upadkowej jeszcze się znajduje, lub o ile masa wzbogaciła się wartością wzajemnego świadczenia. Z dalej sięgającem roszczeniem o zwrot wzajemnego świadczenia, jak niemniej z żądaniem powstałem wskutek zaprzeczenia, może strona przeciwna tylko działać jako wierzyciel przeciw masie upadkowej. Jeżeli w upadłości nastąpił dział, w którym strona przeciwna z powodu zgłoszenia się spóźnionego nie z własnej winy z tem roszczeniem nie była uwzględnioną, natenczas stronie tej przy dalszym dziale masy przyznać wypadnie z rozdzielić się mającej sumy przedewszystkiem taką kwotę, iżby stanęła na równi z poprzednio uwzględnionymi wierzycielami.

§. **26.** Roszczenie wniesione w toku procesu zaprzeczającego nie może być w drodze potrącenia (kompensaty) umorzone z uwagi na wierzytelność strony przeciwnej do upadłego.

§. **27.** Prawo zaprzeczania ważności aktów prawnych ustaje w razie niewystąpienia z takowem w drodze sądowej w ciągu jednego roku po ogłoszeniu upadłości.

ODDZIAŁ II.

Zaprzeczanie czynnościom prawnym po za urządzeniem upadłości.

§. 28. Po za postępowaniem upadkowem czynności prawne, majątku dłużnika dotyczące, mogą w miarę postanowień tego oddziału, w celu zaspokojenia wierzyciela uledz zaprzeczeniu i względem niego pozbawione zostać skutku prawnego.

§. 29. Zaprzeczeniu ważności ulegają: I. Wszelkie czynności prawne, które dłużnik w ciągu ostatnich lat dziesięciu przed sądowem dochodzeniem zaprzeczenia zawarł w zamiarze drugiej stronie wiadomym wyrządzenia swym wierzycielom uszczerbku.

§. 30. II. Następujące działania prawne w ostatnim roku przed sądowem dochodzeniem zaprzeczonej ich ważności przedsięwzięte: 1. Wydarzone pod tytułem darmym rozporządzenia dłużnika majątkiem swoim lub przypadłym mu w drodze spadku albo zapisu, o ile do takowych prawem nie był obowiązany, i o ile one nie stanowią zwykłych podarunków przygodnych, stosunkowo małej wartości będących; możność zaprzeczenia tym aktom rozciąga się i do tych kontraktów dłużnika, które są w części odpłatne, w części zaś darme, o ile się darmemi okazują; 2. zabezpieczenie posagu, oprawy

(Widerlage) lub dochodu wdowiego na majątku męża, jak niemniej zwrot posagu lub wydanie oprawy albo dochodu wdowiego, o ile mąż w czasie dokonania aktu tego ani kontraktem przy zawarciu małżeństwa lub objęciu posagu zawartym, ani w razie ustania spólności małżeńskiej, prawem do tego zobowiązanym nie był; 3. zabezpieczenie na majątku żoninym roszczeń mężowskich z ustanowienia posagu powstałych albo oddanie mężowi ustanowionego na majątku żoninym posagu, o ile żona w chwili tej czynności kontraktem przy wchodzeniu w związek małżeński zawartym, do tego zabezpieczenia lub oddania obowiązana nie była; 4. odpłatne umowy dłużnika z małżonkiem bądź przed, bądź po wejściu w związek małżeński, lub też z bliskimi krewnymi zawarte, o ile wierzyciele dłużnika zawarciem tego kontraktu pokrzywdzeni będą, a strona druga nie udowodni, że jej w chwili zawarcia kontraktu zamiar dłużnika krzywdzenia wierzycieli, wiadomym nie był. Za bliskich krewnych dłużnika uchodzą osoby, które z nim albo z jego żoną, a względnie z mężem, w prostej linii lub w drugim stopniu linii pobocznej są spokrewnione lub spowinowacone.

§. 31. Zaprzeczenie ważności dopuszcza się także: 1. przeciw temu, który pod względem ulegającej zaprzeczeniu czynności pra-

wnej jest kontraktowym spólnikiem dłużnika albo skutkiem tej czynności zyskał zabezpieczenie albo zaspokojenie lub korzyść jaką odniósł; 2. przeciw spadkobiercom tego, przeciw któremu prawo zaprzeczenia służyło według l. 1; 3. przeciw innemu bezpośredniemu następcy prawnemu, lub bezpośredniemu prawonabywcy tej osoby, przeciw której prawo zaprzeczenia opiera się na przepisie pod l. 1, jednakże tylko pod tym warunkiem, *a*) jeśli tenże w chwili swego nabycia wiedział, że dłużnik czynność prawną przedsięwziął dla pokrzywdzenia swoich wierzycieli (§. 29), albo *b*) jeśli jego nabycie opiera się na takiej czynności prawnej, któraby z przepisu §. 30, l. 1, zaprzeczoną być mogła w razie, gdyby od dłużnika przedsięwziętą była, lub *c*) jeśli należy do rzędu osób w §. 30, l. 4 wymienionych, o ile nie dowiedzie, że mu podczas nabycia wiadome nie były te okoliczności, na których się opiera prawo zaprzeczenia względem jego poprzednika. Co do dalszego następcy lub prawonabywcy zaprzeczenie ważności może nastąpić tylko wtedy, gdy prawo do tego służy według powyższych postanowień, tak przeciw niemu, jak i przeciw każdemu z jego poprzedników; 4. przeciw spadkobiercom tej osoby, względem której na podstawie przepisu l. 3 służyło prawo zaprzeczenia.

§. 32. Prawo tego zaprzeczenia służy każdemu wierzycielowi, którego wierzytelność jest już wykonalną bez względu na to, kiedy takowa powstała, o ile egzekucya na majątku dłużnika nie przysporzyła wierzycielowi całkowitego zaspokojenia lub jeśli domniemywać się należy, że takowego nie dostarczy. Korzystać można z prawa tego tak za pomocą skargi jak obrony.

§. 33. Jeżeli wierzyciel przed wykonalnością swojej wierzytelności lub zanim się okaże, że egzekucya na majątku dłużnika do zupełnego zaspokojenia nie doprowadzi, lub doprowadzić nie może, tę osobę, z którą jednę z wymienionych w §. 30 czynności prawnych zawarto lub jej spadkobierców zawiadomił aktem sądowym lub notaryalnym o zamiarze zaskarżenia tej czynności; natenczas termin roczny, w §. 30 wzmiankowany, liczyć się będzie wstecz od dnia doręczonego zawiadomienia tak, żeby we dwóch latach po tym dniu nastąpiło sądowe poszukiwanie praw do zaprzeczenia, przypuściwszy nadto, że egzekucya na majątku dłużnika już w chwili tego doręczenia nie byłaby doprowadziła do zaspokojenia zupełnego tegoż wierzyciela. Gdyby uwiadomienie nie zostało doręczone tej osobie, z którą zawarto jedną z czynności prawnych, w §. 30 wymienionych, lub gdyby takowego nie doręczono jej spadkobiercom,

wówczas rzeczone przedłużenie terminu we wszystkich przypadkach, ma tylko miejsce względem tego zaczepionego przeciwnika, któremu doręczonem było uwiadomienie.

§. **34.** Z prawa przeczenia ważności aktów za pomocą obrony można korzystać, zanim stanie się wykonalnem roszczenie wierzyciela. Również okoliczność, że wierzytelność wnoszącego zaprzeczenie jeszcze nie jest wykonalną, nie stanowi przeszkody pod względem użytku z praw zaprzeczenia w postępowaniu o podział ceny kupna zyskanej w drodze przymusowej przedaży.

§. **35.** Jeżeli zaprzeczenie nastąpiło za pomocą pozwu, wówczas z żądaniem, ażeby orzec, iż zakwestyonowana czynność prawna jest nieważna w obec wierzyciela, należy połączyć dalsze żądanie, aby też orzeczono, co pozwany dla zaspokojenia wierzyciela dać lub ponieść jest obowiązany.

§. **36.** Zwrotu wzajemnego świadczenia, lub swojej wierzytelności wznowionej wskutek zaprzeczenia, zaczepiony przeciwnik może poszukiwać tylko na dłużniku. Jeżeli z tego powodu żąda otwarcia upadłości co do majątku dłużnika, to ciężący na nim według §§. 63, 64 i 198 ustawy o upadłościach z dnia 25 grudnia 1868 (Dz. u. p. 1869 Nr. 1), obowiązek, aby wykazał, że ma ku temu prawo poświadczone (wierzytelność), może

być dopełniony za złożeniem zapadłego w tym sporze wyroku, jeżeli spór zaczepny był dłużnikowi oznajmiony.

§. **37.** O ile dział niniejszy nie zawiera odmiennych postanowień, przepisy §§. 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21. i 26, winny być w właściwym duchu stósowane i w przypadku zaprzeczenia czynnościom prawnym dłużnika po za postępowaniem upadkowem.

§. **38.** Zaczepiony przeciwnik może się uwolnić od sporu o zaprzeczenie, jeśli zaspokoi należytość, jaką ma zaczepiający wierzyciel do dłużnika.

§. **39.** Okoliczność, że kilku wierzycieli zaprzecza ważności tej samej czynności prawnej w tym samym lub w różnych sporach, nie może w żadnym razie pociągać za sobą tego skutku, aby obowiązki zaczepionego przeciwnika przechodziły miarę w §§. 17 do 21 wskazaną.

§. **40.** Proces rozpoczęty od wierzyciela za pomocą pozwu o zaprzeczenie przerywa się za otwarciem upadłości co do majątku dłużnika. Zarządca masy może w takim sporze albo zająć miejsce wierzyciela, lub zaniechać dalszego działania. O powziętem w tej mierze postanowieniu zarządca masy winien sądownie lub notaryalnie zawiadomić wierzyciela i pozwanego. W razie, gdyby opóźniał się zarządca masy, może tak wierzyciel jak

i pozwany wnieść do sądu upadłość urządzającego żądanie o polecenie zarządcy masy, aby do upływu naznaczonego mu dnia kalendarzowego służące mu prawo do wyboru wykonał i o zrobionym wyborze w tym sądzie złożył oświadczenie. To oświadczenie zarządcy masy sąd upadłości winien jest natychmiast podać do wiadomości stron spór wiodących. Jeżeli zarządca masy nie złoży oświadczenia w zakreślonym terminie, uchodzić to będzie za zaniechanie dalszego działania. Jeżeli zarządca masy podejmie proces, to od czasu, jak doręczonem było jego oświadczenie, służą tak jemu jak i pozwanemu na nowo w całej pełni czasokresy procesowe ustawą wskazane. Gdyby zarządca masy odmówił dalszego działania, może każda strona takowe na nowo podjąć i dalej popierać, ale tylko pod względem kosztów procesowych. Od dnia, jak doręczone będzie oświadczenie sądowe strony, iż proces pod względem kosztów na nowo podejmuje, służy stronom co do okresów procesowych dobrodziejstwo w poprzedzającym ustępie postanowione. Zaniechanie dalszego działania nie pozbawia zarządcy masy możności spożytkować samodzielnie to prawo przeczenia ważności aktów prawnych w okresie, który mu służy według niniejszéj ustawy.

§. 41. Przedłużenie okresu do zaprzeczenia, od wierzyciela według §. 33 uzyskane, służy także zarządcy masy do wykonania tego prawa zaprzeczenia w razie, jeśli upadłość dłużnika otwartą została przed wniesieniem pozwu, acz w takich samych rozmiarach i warunkach, w jakichby i wierzyciel do zaprzeczenia miał prawo.

§. 42. Na podstawie wyroku zapadłego na pozew zaczepny jednego z wierzycieli, sam tylko zarządca masy może egzekucyę przeciw pozwanemu po ogłoszeniu upadłości co do majątku dłużnika przedsiębrać i dalej popierać. Prawo to zarządcy masy nie ma zastosowania, jeżeli wierzyciel na zasadzie wydanego wyroku co do wierzytelności swojej jest zaspokojony lub jej zabezpieczenie sobie wyrobił; uzyskanie jednak takiego zaspokojenia albo zabezpieczenia podlega znów zaprzeczaniu w granicach postanowień w §. 6 zawartych.

§. 43. Jeżeli w skutek sporu o wzruszenie wszczętego przez wierzyciela wpłynie jaki fundusz do masy upadkowej, należy z tego funduszu zwrócić wierzycielowi zaczepiającemu koszta, na proces ten przezeń wyłożone.

§. 44. Roszczeń dających powód do przeczenia ważności, powstałych już przed otwarciem upadłości co do majątku dłużnika

nie można poszukiwać po ukończeniu postępowania upadkowego.

§. 45. Przepisy §§. 40 do 44 nie stosują się do wzruszających ważność pozwów wierzyciela rzeczowego, które mają na celu obronę jego roszczeń o zaspokoienie przed innymi wierzycielami z poszczególnych dóbr dłużnika lub też przeczenie roszczeniom innego rzeczowego wierzyciela tych samych dóbr dotyczącym.

ODDZIAŁ III.

Postanowienia spólne.

§. 46. O ile obowiązujące ustawy przystają na środek zabezpieczający, można w procesie ważność aktu zaczepiającym zastąpić poświadczenie niebezpieczeństwa zachodzącego dostarczeniem zabezpieczenia ze strony uprawnionego do wniesienia skargi co do tych wszystkich roszczeń, jakieby dla zaczepionego przeciwnika z użycia środków zabezpieczających wyniknąć mogły. Jeżeli przewód prawa do zaprzeczenia wymaga wniesienia do ksiąg hipotecznych, natenczas uprawniony za udowodnieniem wytoczonej skargi zaczepnej i warunków potrzebnych do zezwolenia na środki zabezpieczające może żądać w sądzie, przed którym się sprawa toczy, aby wiszący spór zanotowano w księgach hipotecznych. Adnotacya hipoteczna wywiera ten skutek, że wy-

rok wydany w sporze o zaprzeczenie ma moc zupełną także przeciw osobom, które nabyły praw hipotecznych dopiero po dniu wniesienia do sądu hipotecznego prośby o adnotacyę.

§. 47. Gdy prawo zaprzeczenia wykonuje się pozwem, zarządzone będzie postępowanie sumaryczne także i w tych przypadkach, w których według ustawy zwyczajne postępowanie piśmienne lub ustne stósowane być powinno. Nie mają tu jednakże zastósowania przepisy §§. 8, 9 i 51 dekretu nadwornego z dnia 24 października 1845 (Nr. 906 Zb. pr. sąd.), jak równie przepisy §§. 9, 10 i 52 dekretu nadwornego z dnia 29 marca 1848 (Nr. 1130 Zb. pr. sąd.).

§. 48. W sprawach dotyczących przeczenia ważności czynnościom prawnym jak niemniej co do skutków tego przeczenia, sędzia nie jest związany przepisami ustawniczemi o dopuszczeniu i ocenie dowodów; winien owszem rozstrzygać wedle własnego niczem nie krępowanego i na sumiennem zbadaniu przywiedzionych dowodów nabytego przekonania. Jeżeli możność zaprzeczenia czynnościom prawnym zawisła od dowodu wiadomości lub niewiadomości jakiej okoliczności, przysięga stanowcza do ustanowienia tego dowodu o tyle tylko dopuszczoną będzie, o ile jest wskazana na takie faktyczne

okoliczności, z których o tej wiadomości lub niewiadomości wnioskować można.

§. **49.** Ilekroć w sprawach drobiazgowych rozstrzygać wypadnie o zaprzeczeniu czynnościom prawnym, zachowane będą pod względem postępowania przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 1873 (Dz. u. p. Nr. 66).

§. **50.** Wstrzymanie procesu o zaprzeczenie z powodu, iż zaprzeczona czynność prawna stanowi przestępstwo według powszechnego prawa karnego, może tylko wtedy nastąpić, gdy śledztwo karne jest już w toku przytem wyrok sądu cywilnego zależy od orzeczenia sądów karnych o winie przeciwnika.

§. **51.** Przepisy niniejszej ustawy nie tamują dochodzenia szkody w myśl przepisów ustawy cywilnej, jeśli takowa przestępstwem wyrządzoną została. To samo stosuje się do praw zarządcy masy na ustawie cywilnej opartych pod względem zaprzeczenia ważności kontraktom zawartym przez upadłego.

§. **52.** Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej z dniem ogłoszenia. Do czynności prawnych przedtem dokonanych stósowaną być nie może. Jeżeli która z czynności prawnych po myśli §§. 3, l. 2, 3, i 30, l. 2 i 3, zaprzeczeniu ulegających przedsięwziętą została po dniu wejścia w moc obowiązującą

niniejszej ustawy, a małżeństwo wtenczas już było zawarte, nie może być zaczepioną czynność ta na zasadzie rzeczonych przepisów, skoro obowiązek do jej przedsięwzięcia wypływał z kontraktu na rok pierwej przed tą czynnością zawartego. Powyższe ograniczenie w tem prawie zaprzeczenia ważności nie ma wtedy zastosowania, gdy jedna z wymienionych w §§. 3, l. 2, 3, i 30, l. 2 i 3, czynności prawnych na zasadzie innego przepisu niniejszej ustawy zaskarżoną zostanie. Z dniem ogłoszenia niniejszej ustawy tracą moc swoję wszystkie prawne przepisy, odnoszące się do prawideł niniejszej ustawy, o ile nie zgadzają się z treścią takowej.

Ustawa niniejsza ogłoszoną została w dniu 25 marca 1884 roku.

Skarga wzruszająca (actio Pauliana) miała dotąd bardzo szczupły zakres w naszem ustawodawstwie (§§. 811, 812, 822, 953, 1286 K. p. u. c.). — Dziś jest inaczej mocą ustaw zamieszczonych w naszym Suplemencie pod III., i IV., które wielki wyłom sprawiły nie tylko w ustawie urządzającej upadłości i w procedurze cywilnej, lecz także w księdze powszechnej u. c., w kodeksie handlowym i w powsz. ustawie wekslowej. Kto się jeszcze na tym przewrocie nie spostrzegł, tego wnet o tem pouczy bliższe rozpatrzenie się w tych dwóch ustawach reformatorskich. Praktyka też sądowa teraz u nas często zniewolona będzie chodzić po innych torach niż dotąd i zadawać nieraz kłam temu, co dotąd

uchodziło za niezłomną prawdę zasadniczą. Dlatego poczytujemy sobie za obowiązek zamiast komentarzy, które często miasto wyjaśniać zaciemniają jeszcze więcej wątpliwą sprawę — podać tu kilka uwag z historyi prawa powziętych, ponieważ najlepiej objaśnią, co na pierwszy rzut oka wydaje się zagadkowem lub przynajmniej zawiłem. Wzruszanie jest to środek prawny (skarga, odpór, żałoba) mający na celu uchylić zaszłe przedtem działanie prawne (zeznanie aktu, czynność prawną, orzeczenie sądowe) i tem samem sprawić, żeby to działanie pozbawionem było wszelakiej skuteczności, a zatem za nieważne i niebyłe poczytanem zostało. Coś podobnego napotykamy we wszystkich prawodawstwach dozwalających obalać n. p. kontrakty, testamenta, darowizny, śluby małżeńskie, orzeczenia bezwłasnowolności i t. d., jeśli zaszedł błąd, przymus albo też inny powód pociągający za sobą z przepisów prawa nieważność aktu zdziałanego.

Skarga zaś wzruszająca, o której tu jest mowa, dotyczy jedynie pomocy, jaką ustawy niemieckie i austryackie wszedłszy w tej mierze dopiero teraz w ślady prawa rzymskiego obmyśliły ku ochronie „wierzycieli“ przeciw matactwom „złego dłużnika“. Ustawy wzmiankowane zmierzają do odjęcia skuteczności interesom prawnym, które dłużnik pozawierał z kim innym, skoroby się w tem mieściła krzywda dla wierzycieli, bądź dlatego, że usunięto tym trybem rzeczy, z których wierzyciel mógł był odebrać zaspokojenie należytości, bądź też, że się na tem właśnie zasadzają prawa nowych wierzycieli sprawiające uszczerbek dawniejszym.

Rzeczoną pomoc prawną oparło prawo rzymskie na przywróceniu do pierwotnego stanu: „ex capite doli, quae in fraudem creditorum facta sunt, ut restituantur“. (D. 42, 8). — Alienacye znów przed upadłością przedsiębrane wolno było niweczyć mocą „interdictum fraudatorium“ (l. 10. D. 42, 8); alienacyom zaś podczas upadłości i poza takową zdziałanym mógł zaprzeczać wierzyciel poszkodowany mocą „actio in factum“ (l. 38, 4. D. 22, 1) wobec każdego, ktokolwiek w złej wierze z dłużnikiem wchodził w umowy (fraudator); wobec dłużnika zaś skutecznie chyba wtedy, gdy następnie dorobił się majątku; innych (późniejszych) nabywców dosięgała skarga rzeczona jeno wtedy, gdyby także działali w złym zamyśle. Dwóch przeto potrzeba warunków do skargi w mowie będącej. Raz pod względem przedmiotowym ubytku dla wierzycieli, a pod względem podmiotowym złego zamiaru (animus fraudandi) u dłużnika i do tego wystarczało nawet już przeświadczenie jego własne o niewypłacajności. — Co się tyczy kontraktujących z takim dłużnikiem i nabywców późniejszych, dość jest, jeśli wiedzieli o tym złym zamyśle; nie potrzeba tedy, żeby u nich jeszcze zachodziła „causa lucrativa“. — Nawet w razie dobrej wiary u nabywców wolno było kwestyonować darowizny dłużnika (dationes, liberalitates) o tyle, o ile sprawiły obdarowanemu jakieś zbogacenie, po za które już zgoła nie odpowiadali spadkobiercy... Taki „fraudator“ obowiązany był zwrócić nabytek z przynależytościami, o ile tego wyciągało zaspokojenie skrzywdzonego wierzyciela.

Pod mianem „fraudationis causa gesta" uległy wzruszaniu darowizny, zrzeczenia się, wyposażenia, nabytek służebności i zastawów, następnie co jest danem zamiast zapłaty i w ogólności uiszczane przed otwarciem upadłości wypłaty „per gratificationem", czyli uiszczenia połączone z niesłusznem pierwszeństwem dla jednego z wierzycieli. W razie dokonanej przed czasem zapłaty zwrócone będą podsetki (interusuria) i t. d.

Na tym to fundamencie zbudowało ustawodawstwo francuskie (art. 443 code de comm. i art. 1167 code civ.), tudzież pruskie (ust. z 9 maja 1855) dalsze postanowienia, które jeszcze dokładniej rozwinęła legislacya nowoczesnego cesarstwa niemieckiego w porządku licytacyjnym z 15 marca 1869, już zmienionym mocą ustawy z 13 lipca 1883, potem w ustawie o upadłościach z 10 lutego 1877, a wreszcie w ustawie z 21 lipca 1879 (Anfechtungsgesetz). — Za przewodem niemieckim poszło obecnie nasze ustawodawstwo podawszy w ochronie wierzycieli cały szereg prawideł mieszczących się w wielkiej wagi ustawach z 16 marca 1884 roku.

V.

Traktat z 2 kwietnia 1884, Nr. 134 D. U. P.,

zawarty między Austro-węgierską monarchią i Rosyą o zaprowadzeniu bezpośredniej korespondencyi między władzami sądowemi w Galicyi a Królestwie Polskiem.

Art. I. Między sądami i prokuratoryami państwa w obrębie c. k. sądu krajowego wyższego we Lwowie i Krakowie z jednej, a ces. rosyjskim warszawskim okręgiem sądowym z drugiej strony ma się odtąd odbywać korespondencya bez dyplomatycznego pośrednictwa co do wzajemnych odezw odnoszących się do pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, o ile odezwy te nie podpadają pod przepisy Art. IX., X. i XIII. w traktacie z 3/15 października 1874 r. o wzajemnem wydawaniu sobie zbrodniarzy.

Art. II. Do bezpośredniej korespondencyi upoważnione są ze strony Austryi: Sądy krajowe w y ż s z e we Lwowie i Krakowie, sądy krajowe w Krakowie, Lwowie i Czerniowcach, sądy o b w o d o w e w Przemyślu, Złoczowie, Samborze, Tarnopolu, Stanisławowie, Kołomyi, Tarnowie, Rzeszowie, Nowym Sączu, Wadowicach i sądy powiatowe w okręgu wyż wymienionych sądów; — prezesowie tychże try-

bunałów, starsi prokuratorzy we Lwowie i Krakowie i prokuratorzy wspomnionych sądów krajowych i obwodowych. Ze strony Rosyi zaś: Izba sądowa *(sudebnaja pałata, Gerichtskammer)* w Warszawie, sądy obwodowe (okryzne sudy) w Warszawie, Kaliszu, Kielcach, Łomży, Lublinie, Płocku, Radomiu, Piotrkowie, Suwałkach i Siedlcach *(Gerichtshöfe)*, izby sędziów pokoju *(Kollegien d. Friedensrichter)* w powyż wymienionych okręgach, a za ich pośrednictwem sędziowie pokoju w tychże okręgach, prezesowie sądów okręgowych, prokurator Izby sądowej w Warszawie i prokuratorzy wspomnionych sądów okręgowych. Jeżeli zajdą zmiany w nazwach powyżej wymienionych sądów i władz, powiadomią się o tem oba państwa nawzajem w należytym czasie, aby zapobiedz nieporozumieniom, któreby ztąd wyniknąć mogły.

Art. III. Bezpośrednia korespondencya między wyż wymienionymi sądami i władzami obejmować będzie:

a) odezwy o wdrożenie dochodzeń przygotowawczych i śledztw wstępnych z powodu zbrodni lub przestępstw popełnionych na obszarze jednego z obu państw; w sprawie przesłuchań, wizyi lokalnych, rewizyi domowej, dokonanego ujęcia, badania lekarskiego i t. p.

b) wnioski o wydanie dowodów, walorów

i dokumentów, które odnoszą się do sprawy sądownie dochodzonej;

c) korespondencyą prokuratorów państwa w sprawach więźniów;

d) doręczenie wezwań, pozwów, uchwał, zawiadomień, doniesień i innych aktów procedury w sprawach cywilnych lub karnych;

e) odebranie przysięgi od stron w sprawach cywilnych, przesłuchania znawców i świadków z odebraniem od nich przysięgi lub bez takowej.

Dowody doręczonych wezwań, uchwał, zawiadomień i innych aktów będą wzajemnie udzielane, po opatrzeniu ich w potrzebne uwierzytelnienie.

Art. IV. Państwa kontraktujące zobowiązują się, że cokolwiek sądy i władze według tego traktatu mające prawo do bezpośredniej korespondencyi zażądają lub zlecą, wykonane zostanie, chyba że są temu na przeszkodzie ustawy krajowe tam, gdzie wykonanie ma nastąpić.

Art. V. Odezwy, które sądy i władze w art. I. tego traktatu wymienione nawzajem do siebie wysełają, ułożą austryackie sądy i władze po niemiecku, a rosyjskie po rosyjsku.

Odpowiedzi na takie odezwy spisują się w Austryi po niemiecku, w Rosyi po rosyjsku.

Art. VI. Jeżeli z szczególniejszych przyczyn bezpośrednia korespondencya w danej

sprawie okaże się niewłaściwą, wolno obu państwom przesyłać sobie wzajemnie odnośne sądowe odezwy w drodze dyplomatycznej.

Art. VII. Koszta sprawione doręczeniem aktów sądowych i wezwań lub wykonaniem poleceń ponosi państwo, które wniosło żądanie.

Art. VIII. Wszystkie korespondencye i przesyłki, które sądy i władze na zasadzie tego traktatu wysełają, mają być frankowane, a koszta tej opłaty pocztowej ponoszą sądy i władze, które dały zlecenie; korespondencye i przesyłki zaś w odpowiedzi na nie wydarzające się będą frankowane od sądów i władz zawezwanych.

Art. IX. Potwierdzenia tej konwencyi (ratyfikacye) jak najrychlej w Petersburgu doręczone będą nawzajem.

Obowiązywać pocznie umowa niniejsza 30. dnia po należytem ogłoszeniu jej w obu państwach, a ważność jej trwać będzie jeszcze sześć miesięcy po wypowiedzeniu przez którąkolwiek stronę kontraktującą.

Niniejszy traktat ogłoszono 19 sierpnia 1884, obowiązuje więc od 18 września 1884.

VI.

OKÓLNIK

c. k. wyższego sądu krajowego we Lwowie z 26 sierpnia 1884, l. 7391, do wszystkich sądów podwładnych.

W myśl reskryptu wydanego od c. k. ministerstwa sprawiedliwości dnia 10 sierpnia 1884, l. 12801, zwraca się szczególniejszą uwagę wszystkich podwładnych sądów i zwierzchności sądowych na ogłoszony w D. U. P. Nr. 134 z b. r. traktat międzynarodowy o zaprowadzeniu bezpośredniej korespondencyi pomiędzy sądami (i prokuratoryą rządową) w Galicyi i na Bukowinie a władzami z obszaru sądowego warszawskiego w traktacie powyższym naznaczonemi, polecając sądom podwładnym i zwierzchnościom postępować z wszelką ścisłością wedle postanowień traktatu rzeczonego.

Przy tej sposobności nadmienia się jeszcze:

a) że pozostają w swej mocy obecnie obowiązujące u nas postanowienia o korespondencyi z ces. sądami rosyjskiemi w sprawach cywilnych i karnych z innemi władzami sądowemi w Rosyi, o których nie wspomina traktat powyższy;

b) że również pozostają i nadal w swej mocy tak samo, jak postanowienia podane w arty-

kule XVII. traktatu publicznego z 15/3 października 1874 r. l. 128 D. U. P. z 1875, także i przepisy zawarte w reskrypcie m. s. 19 listopada 1879 l. 17301, (zob. okólnik tutejszy z 7 grudnia 1879 l. 29541), wedle którego do pism nieułożonych po niemiecku, a mających się doręczyć stronom w Rosyi mieszkającym albo rosyjskim sądom wogóle — należy zawsze dodać tłumaczenie w języku niemieckim sporządzone, co ztąd wypływa, ponieważ artykuł V. omówionego traktatu stanowi tylko o języku, w jakim odezwy i odpowiedzi na takowe od sądów wystosowane będą;

c) że w analogicznem zastosowaniu tego, co nakazało rp. m. z 12 lipca 1880 l. 9179 (zob. okólnik tutejszy z 20 lipca 1880 r. l. 18417) opędzać trzeba z podręcznych funduszów sądowych opłaty pocztowe za korespondencye i posyłki do cesarskich sądów rosyjskich (art. VIII. traktatu obecnie w dniu 2 kwietnia 1884 zawartego) w sprawach karnych, a także w sprawach cywilnych wtedy, gdy stronom służy prawo ubogich; w innych zaś sprawach cywilnych poniosą te koszta strony, dla których odezwa wydaną zostaje; przyczem wolno sądom przed wygotowaniem odezwy zażądać od stron do uiszczenia tych opłat

obowiązanych, aby z góry złożyły odnośne kwoty na opłacenie przesyłek potrzebne;

d) że przełożeni sądowi mocą ostatniego ustępu w artykule III. traktatowym winni uwierzytelnić z umieszczeniem pieczęci urzędowej wszelkie odezwy, potem potwierdzenia odbioru, rezolucye, zawiadomienia i inne akta do sądów zagranicznych wysełane;

e) że tracą moc obowiązującą dotychczasowe przepisy o uwierzytelnieniu samejże odezwy (rekwizycyi) do sądów rosyjskich gwoli obecnego traktatu wystosowanej, jeśli te odezwy lub wywiadywania (rogatorya) sam wprost wydaje lub podpisuje przełożony sądowy na podstawie powyższego traktatu publicznego.

Przełożony sądowy winien zatem dołożyć wtedy uwierzytelnienie, gdy sędzia śledczy sam wydaje podobnego rodzaju odezwy na mocy §§. 10 i 11 instrukcyi w sprawach karnych z 16 czerwca 1854 l. 165. D. U. P. i §. 4 rp. wprowadczego z 19 listopada 1873 l. 152.

VII.

Ustawa z 28 maja 1881, Nr. 47 D. U. P.,[1]

o nieuczciwem postępowaniu w czynnościach kredytowych.

§. 1. Staje się winnym występku i karany będzie ścisłym aresztem od jednego do trzech miesięcy i grzywnami od stu do pięciuset złotych — wierzyciel świadomie wyzyskujący lekkomyślność, naglącą potrzebę, nierozum, niedołęstwo, niedoświadczenie lub rozdrażnienie dłużnika, a mianowicie zastrzegłszy sobie lub komuś trzeciemu wygórowane korzyści, które dłużnika o c z y w i ś c i e o utratę mienia przyprawić lub do niej przyczynić się muszą. Toż samo stosuje się do osób, które nabywają, zbywają lub sądownie poszukują wierzytelności, o których wiedzą, że powstały w sposób powyżej omówiony. §. 2. Będzie orzeczony ścisły areszt od trzech do sześciu miesięcy tudzież grzywny od pięciuset do tysiąca złotych i wyrok może opiewać także na wydalenie, jeżeli dla zakrycia interesów kredytowych (§. 1) pozornie zawarto umowę,

[1]) Zamieściliśmy ją w niniejszym zbiorze dlatego, ponieważ w niej (zob. mianowicie §§. 8—12) szeroki zakres działania naznaczony został sądom cywilnym.

sporządzono dokument nieprawdę poświadczający, lub wyjednano sobie orzeczenie sądowe (wyrok, nakaz zapłaty, polecenie zapłaty, ugodę sądową lub wyrok polubowny) dla niepowstałej jeszcze wówczas wierzytelności, lub też gdy wierzyciel zastrzegł sobie dopełnienie zobowiązań w §. 1 nadmienionych pod słowem honoru, pod przysięgą albo podobnem do tego przyrzekaniem. Taż sama kara wymierzona będzie, jeśli kto świadomie wierzytelność pośród okoliczności w §. 1. wyrażonych nabywa, pozbywa lub poszukuje. §. 3. Kiedy winowajca za podobny występek już był karany, orzeczony będzie ścisły areszt od trzech miesięcy do jednego roku i grzywna od pięciuset do dwóch tysięcy złotych — I wydalenie można orzec. — §. 4. Jeżeli obwiniony interesami tego rodzaju (§. 1) trudni się zwykle lub w sposobie zarobkowania, postanawia się kara ścisłego aresztu od sześciu miesięcy do dwóch lat i grzywna od tysiąca do trzech tysięcy złot., tudzież wydalenie. §. 5. W razie niemożności ściągnienia grzywien nastąpi areszt, licząc dzień aresztu po 10 złot. — §. 6. Skazanie za występek w §. 1 określony pociąga za sobą także skutki prawne, jakie wedle u. k. połączone są ze skazaniem za przekroczenie oszustwa. — §. 7. Karygodność umarza się, jeśli sprawca wprzód, nim sąd lub oskarżyciel rzą-

dowy dowie się o winie jego, uchyli całą zaszłość bezprawną i zwróci dłużnikowi, co nadebrał wraz z odsetkami ustawniczemi, które się policzają od chwili, jak powzięto te nieprawe korzyści. — §. 8. Akt, z powodu którego następuje skazanie, unieważni sędzia karny orzekając także, jeśli wyniki postępowania karnego dają dostateczną podstawę do wyrokowania, że wierzyciel i dłużnik wszystko, co dane było, mają sobie zwrócić nawzajem wraz z odsetkami ustawniczemi, począwsy od chwili, jak wziętą została pożyczka. Gdyby z obliczenia wzajemnych zwrotów okazała się zwyżka na rzecz wierzyciela, służyć będzie i dla tej zwyżki uzyskane już pokrycie wierzytelności kontraktowej. Jeśli wyniki postępowania karnego nie dają dostatecznej podstawy do orzeczenia o skutkach prawnych aktu uchylonego, sędzia karny nie naruszając dotychczasowego pokrycia (zastawu) odeśle obie strony do sądu cywilnego, który w takim razie stoi otworem dla strony cywilnej i dla oskarżonego. — §. 9. W razie odesłania sprawy na drogę prawa (do sądu cywilnego), jakoteż wtedy, gdy dłużnik mocą §. 372 p. k. udaje się sam do tegoż sądu, winien sędzia cywilny orzec o skutkach prawnych unieważnionego aktu wedle zasad w §. 8. wskazanych. — §. 10. Gdyby ściganie i karanie nie mogło nastąpić, a to z in-

nego powodu, nie zaś dla brakującej istoty czynu lub dla niedostateczności poszlaków; natenczas sędzia cywilny sam unieważni akt kredytowy, byleby w postępowaniu spornem stwierdzone było, że zachodzą okoliczności §. 1, a rozstrzygając co do skutków prawnych postąpi sobie podług zasad w §. 8 nadmienionych. — **§. 11.** Na wezwanie sądu karnego, w którym się toczy sprawa o występek w §. 1 wzmiankowany, sędzia cywilny zawiesi każdego czasu proces co do wierzytelności odnośnej wydany. W przypadkach §. 10 i w ogóle zawsze, gdy sędzia cywilny mniema, że zachodzi istota czynu karnego z §. 1, doniesie on o tem sądowi karnemu i rozwiąże zarazem sam pytanie, o ile przymusowe ściągnięcie wierzytelności należy całkiem zawiesić lub tylko zezwolić na egzekucyą aż do zabezpieczenia. — **§. 12.** Sędzia cywilny w rozstrzygnieniach, które ma wydać podług §§. 9, 10 i 11, nie ma obowiązku trzymania się ustawniczych prawideł dowodowych, lecz rozstrzygnie wszystko według własnego swobodnego przekonania, nabytego sumiennem zbadaniem przytoczonych środków dowodowych. — **§. 13.** Postanowienia zawarte w §§. 10, 11 i 12 mają zastosowanie także co do wierzytelności, które powstały przed wprowadzeniem niniejszej ustawy, skoro przedtem nie zostały ani uiszczone, ani orze-

czeniem sądowem przyznane, ani ugodą sądową ustalone. — §. 14. Ustawa niniejsza nie odnosi się do czynności handlowych, w których wierzyciel i dłużnik są kupcami (artykuły 4, 5 i 6 kod. handl. z 17 grudnia 1862 Nr. 1. D. U. P. z r. 1863). — §. 15. Staje się winnym przekroczenia i karany będzie aresztem od dni ośmiu do trzech miesięcy, kto sobie od małoletniego lub od osoby narażonej na utratę swojej posady za niedotrzymanie słowa honoru zabezpieczenia dopełnienie zobowiązania powstałego z kredytowej czynności zapomocą zaręczenia pod słowem honoru, pod przysięgą lub za pomocą tym podobnego przyrzekania. Tejże samej karze ulegnie, kto nabywa, zbywa lub poszukuje wierzytelności, o których wie, że powstały w sposób zwyż nacechowany. W razie powtórnego skazania lub zajmowania się zwykłego lub sposobem zarobkowania interesami tego rodzaju, może być orzeczoną kara ścisłego aresztu i wydalenia. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia należy do zakresu sądów powiatowych — §. 16. W Królestwie Galicyi i Lodomeryi i W. K. Krakowskiem, tudzież w Księstwie Bukowiny zajmie niniejsza ustawa miejsce obowiązującej tamże ustawy z dnia 19 lipca 1877, Nr. 66 D. U. P. Wyjątek w tej mierze stanowią czynności kredytowe (pożyczki) wydarzone

w tych krajach przed wprowadzeniem powszechnej ustawy obecnej, a podlegające zatem przepisom rzeczonej ustawy dawniejszej.

(Ustawa z 28 maja 1881 ogłoszona została dnia 31 maja 1881 r.)

Nakoniec winniśmy jeszcze dodać, że w wydanej przez nas ustawie Sądowej Galicyjskiej zamieszczona jest w całości na str. 304 i d. ustawa z 29 kwietnia 1873, Nr. 68 D. U. P., o środkach zabezpieczających wierzyciela i o egzekucyi na dochodach z pracy lub służby.